

Regeringens skrivelse 2012/13:51

Mål för friluftslivspolitiken

Skr.
2012/13:51

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 20 december 2012

Fredrik Reinfeldt

Lena Ek
(Miljödepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I denna skrivelse redovisar regeringen insatser med anledning av riksdagens tillkännagivande från december 2010 (prop. 2009/10:238, 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

I skrivelsen redovisas mätbara mål för friluftslivspolitiken och redogörs för de satsningar som har gjorts i syfte att utveckla dessa mål. Dessutom redogörs för regeringens syn på det framtida arbetet med utveckling och uppföljning av målen för friluftslivspolitiken.

Därutöver redovisar regeringen andra relevanta åtgärder och initiativ som berör friluftslivspolitikens utveckling och genomförande.

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	3
2	Aktuella utgångspunkter	3
2.1	Grundsynen i regeringens friluftslivspolitik.....	3
2.2	Övergripande mål.....	5
2.3	Uppdraget att utveckla friluftslivsmål	5
3	Insatser	6
4	Tio mål för friluftslivet	8
4.1	Tillgänglig natur för alla.....	9
4.2	Starkt engagemang och samverkan	11
4.3	Allemansrätten	14
4.4	Tillgång till natur för friluftsliv	16
4.5	Attraktiv tätortsnära natur	18
4.6	Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	21
4.7	Skyddade områden som resurs för friluftslivet.....	24
4.8	Ett rikt friluftsliv i skolan	26
4.9	Friluftsliv för god folkhälsa.....	29
4.10	God kunskap om friluftslivet.....	31
5	Genomförande, samordning och uppföljning	33
Bilaga	Förteckning över remissinstanserna.....	38
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 december 2012.....	39

1 Ärendet och dess beredning

I juli 2010 lade regeringen fram propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238) till riksdagen med förslag till mål för friluftslivspolitik och en inriktning för det fortsatta arbetet med att utveckla politiken.

Riksdagen antog i december 2010 övergripande mål för friluftslivspolitik (bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38). Som sin mening tillkännagav riksdagen att regeringen skulle komplettera det övergripande målet för friluftslivspolitik med ett antal mätbara mål. Bakom tillkännagivandet finns kulturutskottets förslag i betänkandet 2010/11:KrU3.

Vi gav i december 2010 Naturvårdsverket i uppdrag att efter samråd med berörda myndigheter utveckla friluftslivsmålen. Verket redovisade den 1 mars 2012 förslag till mätbara mål för friluftslivspolitik (Naturvårdsverkets rapport 6476). Ett utkast av rapporten har remissbehandlats av Naturvårdsverket. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilagan*. Slutrapporten är framarbetad med hänsyn till remissvaren. En sammanställning av svaren finns tillgänglig hos Naturvårdsverket och Miljödepartementet (Regeringskansliets dnr M2012/642/Nm).

2 Aktuella utgångspunkter

2.1 Grundsynen i regeringens friluftslivspolitik

Friluftsliv är en angelägen fråga för regeringen och ett prioriterat politikområde. Regeringen har redogjort för politikens inriktning i propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238) och senast i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1 Uo 17).

Målet för friluftslivspolitik är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. I förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftsanslag definieras friluftsliv som vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Friluftsliv kan utövas på egen hand eller i organiserad form, grundläggande är att mångfalden ger utrymme för ett personligt val.

Friluftslivspolitik ska stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv (BP13 Uo17, s. 186). Staten har därmed en viktig roll i att stötta och stimulera de ideella organisationernas verksamhet i syfte att öka människors friluftslivsaktiviteter.

Friluftslivet är brett och spänner över flera politikområden, där naturvårdspolitik, regional tillväxtpolitik, jordbrukspolitik, skogspolitik, politik för landsbygdens utveckling, folkhälsopolitik och utbildnings- och forskningspolitik är några exempel. Friluftslivets folkhälsoaspekter och

såväl den förebyggande som den rehabiliterande hälsovården, liksom kulturlivet och samhällsplaneringen, är centrala. För att värna de tätorts-nära grönområdena har den kommunala planeringen en nyckelroll.

Sveriges stora oexploaterade arealer av skogar, fjäll, sjöar och skärgårdar är några av de miljöer som ger stora möjligheter för ett aktivt friluftsliv. En rik tillgång på natur samt allemansrätten, individens intresse och ideella organisationers engagemang är grunden för människors möjligheter att bedriva friluftsliv. Friluftsliv är en social dimension av naturvården, vilket gör det till en av naturvårdsarbetets grundpelare då ett av målen för naturvården handlar om att skapa kunskap, förståelse och engagemang för värdet av en god miljö (skr. 2001/02:173).

Friluftsliv och rekreation, turism, estetiska värden, andlig välfärd, kulturarv, möjligheter till utbildning och forskning samt inspiration för konst, litteratur och musik är exempel på kulturella ekosystemtjänster som vi kan få av naturen. Ekosystemtjänsternas betydelse för samhället har belysts i propositionen Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete (prop. 2009/10:155). I januari 2012 uppdrog vi åt Naturvårdsverket att i samråd med Havs- och vattenmyndigheten sammanställa information om viktiga ekosystemtjänster i Sverige och identifiera faktorer som påverkar deras vidmakthållande (dnr M2012/176/Nm). Uppdraget slutredovisades den 1 november 2012. Vi arbetar för närvarande vidare med att tydliggöra det samhällsekonomiska värdet ekosystemtjänsterna har och där friluftslivet utgör en viktig del.

Allemansrätten har avgörande betydelse för ett fritt friluftsliv och för turism. Allemansrätten är en unik grundlagsförankrad och på sedvanerätt grundad tillgång för var och en till naturen. Allemansrätten ska värnas. Den ger oss tillgång till naturen och också möjlighet att ta del av det som naturen erbjuder. Allemansrätten är en viktig tillgång för både stad och land, regional utveckling och lokala turistföretag. Tillgången till naturen måste värnas och eventuella intressekonflikter förebyggas. (Se vidare avsnitt 4.3.)

Hanteringen av statsbidrag

Friluftslivsorganisationernas verksamhet är en grundläggande förutsättning för möjligheten att bedriva friluftsliv. Staten har ett ansvar att skapa förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv och att säkerställa tillgång och förbättra tillgänglighet till naturen. Det är genom att människor utövar friluftsliv som intresset för friluftsliv upprätthålls och utvecklas. Därför är det också en angelägenhet för staten att stödja organisationer och enskilda i friluftslivsarbetet.

Anslaget 13:4 Stöd till friluftslivsorganisationer (Utgiftsområde 17) används för statsbidrag till friluftslivsorganisationer. Ansökningar om bidrag prövas enligt förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftslivsorganisationer. Statsbidrag ges som antingen organisationsbidrag eller verksamhetsbidrag. Med organisationsbidrag avses bidrag till organisationer i förhållande till organisationens medlemsantal och aktivitetsnivå och med verksamhetsbidrag avses stöd till organisationer för en specifik verksamhet efter särskild prövning.

Riksdagen har beslutat att hanteringen av fördelning och utbetalning av statsbidrag till friluftslivsorganisationer ska ombesörjas av samarbetsorgani-

sationen Svenskt Friluftsliv (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38). Ändringarna trädde i kraft den 11 januari 2011. Skr. 2012/13:51

Anslaget har tidigare år varit i storleksordningen 25 miljoner kronor (24 785 000 kronor år 2010). Fr.o.m. 2011 tillfördes 3 miljoner kronor till ett anslag på totalt 27 785 000 kronor per år. År 2011 beviljade Svenskt Friluftsliv 20,2 miljoner kronor i organisationsbidrag, fördelade till tolv organisationer, och 7,6 miljoner kronor i verksamhetsbidrag, fördelade till projekt vid tolv organisationer. Tre av organisationerna beviljades både organisations- och verksamhetsbidrag. Således fick sammanlagt 21 organisationer statsbidrag. Cirka 73 procent av bidragen fördelades som organisationsbidrag vilka ger en nödvändig grund för friluftslivsorganisationerna att kunna erbjuda sina medlemmar service och stöd, medan cirka 27 procent fördelades som verksamhetsbidrag vilka är förknäpade med resultatkrav. Resultatet redovisas närmare i budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1, Uo 17).

2.2 Övergripande mål

Det övergripande målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö. Målet specificeras i propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238) i tio punkter:

- Naturen ska vara tillgänglig för alla.
- Personligt och ideellt engagemang ska stå i centrum.
- Allemansrätten ska värnas.
- Den hållbara användningen av naturen planeras med hänsyn till friluftslivets behov.
- Kommunerna ska ha ett stort ansvar för naturen nära tätorterna.
- Friluftslivet ska bidra till landsbygdsutveckling och regional tillväxt.
- Skyddade områden ska vara en tillgång för friluftslivet.
- Friluftslivet ska ha en given roll i skolans arbete.
- Fysisk aktivitet och avkoppling ska stärka folkhälsan.
- Beslut om friluftsliv ska fattas med god kunskap.

Riksdagen antog i december 2010 det övergripande målet för friluftslivspolitikerna (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38). Riksdagen tillkännagav som sin mening att regeringen skulle komplettera det övergripande målet för friluftslivspolitikerna med ett antal mätbara mål.

2.3 Uppdraget att utveckla friluftslivsmål

Till följd av riksdagens tillkännagivande gav vi i regleringsbrevet för 2011 Naturvårdsverket i uppdrag att efter samråd med berörda myndigheter utveckla målen för friluftslivspolitikerna. Naturvårdsverket redovisa-

de den 1 mars 2012 förslag till mätbara mål för friluftslivspolitiken (Naturvårdsverkets rapport 6476). I rapporten föreslogs också hur arbetet för att uppfylla målen kan genomföras och följas upp.

Friluftslivspolitikens mål är av övergripande art och nära kopplade till andra politikområden. Arbetet med att konkretisera mål och med måluppfyllelse bedrivs därför i nära samarbete med företrädare för andra politikområden, sektorer, myndigheter och organisationer.

Brett förankrade förslag

Naturvårdsverkets förslag till mål är framtagna efter en omfattande process där myndigheter och organisationer har varit delaktiga. Startpunkten var Tankesmedjan för friluftsliv, dvs. den av Naturvårdsverket arrangerade årliga konferensen för friluftslivsfrågor, i mars 2011. Där insamlades synpunkter och förslag till den fortsatta utvecklingen av mål för friluftslivspolitiken från friluftslivets aktörer (markägare, ideella organisationer, utbildningsansvariga inom friluftsliv, branschorganisationer, naturturistföretag, kommuner och myndigheter m.fl.). Cirka 250 personer deltog i Tankesmedjan.

Drygt tjugo myndigheter och organisationer har arbetat vidare i tio nätverk under Naturvårdsverkets ledning för att ta fram förslag till mätbara mål inom respektive område. De medverkande myndigheterna och organisationerna är Boverket, Fiskeriverket (senare Havs- och vattenmyndigheten), Friluftsliv i förändring, Konsumentverket, länsstyrelserna, Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), Naturhistoriska riksmuseet, Naturvårdsverket, Region Skåne, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Skolverket, Statens fastighetsverk, Statens jordbruksverk, Statens folkhälsoinstitut, Statistiska centralbyrån, Svenskt friluftsliv, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges kultur- och fritidschefer förening, Tillväxtverket och Ungdomsstyrelsen. Myndigheterna gavs möjlighet under hösten 2011 till intern förankring av förslagen.

Naturvårdsverket har remissbehandlat förslagen till mätbara mål. Remissen sändes ut till samtliga 290 kommuner och 90 av friluftslivets aktörer, vilket resulterade i 111 svar. En sammanställning av remissvaren och en sammanfattning av synpunkterna och Naturvårdsverkets åtgärder finns tillgänglig vid Naturvårdsverket (dnr NV-00636-11).

Eftersom Naturvårdsverket har tagit fram förslagen till mätbara mål med hänsyn till remissinstansernas svar lämnas i denna skrivelse ingen redogörelse för remissvaren.

3 Insatser

I propositionen Framtidens friluftsliv aviserades en rad satsningar, bl.a. ett antal uppdrag till myndigheter, för att fortsätta utveckla och genomföra friluftslivspolitiken. De insatser och åtgärder som har initierats summeras i detta avsnitt. Mer detaljerade uppgifter om de olika insatserna redovisas under respektive mål i avsnitten 4.1–4.10. Utöver de satsningar som aviserades i friluftslivpropositionen redovisar vi andra relevanta åtgär-

der som utförts och initiativ som tagits av regeringen och myndigheterna och som berör friluftslivspolitikens utveckling och genomförande.

I propositionen framhölls särskilt att en av grundförutsättningarna för friluftslivet är att naturen ska vara tillgänglig för alla. Alla människor, oavsett förutsättningar, ska ha möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Frågor om ökad tillgänglighet för olika grupper och för dem med särskilda behov tas upp främst i avsnitt 4.1. Bland annat har en vägledning för att förbättra tillgänglighet i skyddade natur- och kulturområden för människor med funktionsnedsättning tagits fram.

I fråga om allemansrättsligt tillgänglig naturmark uppmärksammade propositionen bl.a. problematiken med otillåten skyltning för att avvisa eller avhålla allmänheten från att beträda ett visst område som är av betydelse för friluftslivet. I propositionen aviserades ett uppdrag till Naturvårdsverket att se över bestämmelser om skyltning. Naturvårdsverket har i mars 2012 avrapporterat uppdraget. Se vidare avsnitt 4.3.

Skyddade områden som nationalparker, naturreservat och kulturresevat är en tillgång för friluftslivet och görs mer tillgängliga där så är lämpligt. I propositionen aviserades att föreskrifterna för skyddade områden, t.ex. naturreservat, skulle ses över. Syftet är att allemansrätten inte ska inskränkas i onödan. Följaktligen har länsstyrelserna i samråd med Naturvårdsverket fått i uppdrag att se över tillämpningen av ordningsföreskrifter i skyddade områden. Uppdraget ska redovisas i januari 2013. Se vidare avsnitt 4.7. I propositionen aviserades även ett uppdrag till Naturvårdsverket att se över nationalparksföreskrifterna så att dessa inte missgynnar bl.a. naturturismföretag. Uppdraget ska redovisas i juni 2014. Se vidare avsnitt 4.6.

Friluftsområden av nationellt intresse behandlas i avsnitt 4.4. I propositionen Framtidens friluftsliv fastslogs vikten av att riksintresseområden har en god aktualitet. Vi har därför gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över landets områden som är av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, särskilt med hänsyn till de långsiktiga behoven av tätortsnära natur. Uppdraget ska redovisas i februari 2014.

Den tätortsnära naturen och bebyggelsens grönområden är av största vikt för vardagsfriluftslivet. Samhällsplaneringen och den kommunala översiktsplaneringen har stor betydelse för att nå friluftslivsmålet för tillgänglig och attraktiv tätortsnära natur. Boverket har i uppdrag att ansvara för ett samverkansprojekt med uppgift att samordna och utveckla ett arbete kring samhällsplanering och bebyggelseutveckling för en miljö som möjliggör och stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen, bl.a. avseende tillgänglighet till grönområden och tätortsnära friluftsområden. Uppdraget ska slutredovisas senast i december 2012. Se avsnitt 4.5.

Även andra initiativ som gäller den tätortsnära naturen redovisas i avsnitt 4.5. Arbetet med att skydda tätortsnära naturområden fortgår. Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län har på uppdrag av regeringen tagit fram särskilda program för skydd av tätortsnära natur. Dessa länsstyrelser fortsätter genomförandet av skyddet av tätortsnära natur med ambitionen att programmen ska vara genomförda 2015. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och resultat för 2012 i sin årsredovisning.

När det gäller tillgänglighet till närnaturen har regeringen vidtagit flera åtgärder som stödjer cykling, se avsnitt 4.5. Bland annat har det tillsatts en utredning om översyn av regler med syfte är att göra det enklare och mer attraktivt att cykla samt att göra cyklingen säkrare. Vi har vidare uppdragit åt Trafikverket och Transportstyrelsen att ta fram en strategi och handlingsplan för ökad och säker cykling.

När det gäller organisatoriska frågor, samordnings- och förvaltningsfrågor fastslogs det i propositionen Framtidens friluftsliv att Naturvårdsverket ansvarar för samordningen av friluftslivsarbetet hos nationella myndigheter. Naturvårdsverkets uppdrag att samordna friluftslivsfrågorna på myndighetsnivå har stärkts och förtydligats i instruktioner, regleringsbrev och andra uppdrag. Se vidare avsnitten 4.2 och 5.

I propositionen framhöll regeringen dessutom den viktiga roll som kommunala och landstingskommunala naturvårdsstiftelser har bl.a. för att förvalta och tillgängliggöra naturområden. Naturvårdsverket har därför fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för etablering av ytterligare kommunala och landstingskommunala naturvårdsstiftelser eller motsvarande organisationer. Uppdraget ska redovisas i mars 2013. Se vidare avsnitt 4.2.

4 Tio mål för friluftslivet

Regeringens bedömning: Friluftslivspolitikerna bör utvecklas med tio mätbara mål som förtydligar de tio punkterna i det övergripande målet för friluftslivspolitikerna.

Skälen för regeringens bedömning: Friluftslivsmålen specificeras i tio mål, motsvarande de tio punkterna i det övergripande målet för friluftslivspolitikerna i propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Målstrukturen har anpassats efter miljömålssystemet och samma år då målen ska ha nåtts, 2020, har valts. Arbete med att nå målen bör starta snarast. Vissa åtgärder kan inte vänta till 2020 utan behöver genomföras skyndsamt.

Som ett stöd i genomförandet och uppföljningen av friluftslivsmålen anges ett antal preciseringar. Genom preciseringarna förtydligas innebörden av friluftslivsmålen. Preciseringarna utgör även ett underlag för såväl mätbarhet och uppföljning som det fortsatta arbetet med att utveckla friluftslivsmålen och -politiken. Ett viktigt syfte med friluftslivsmålen och preciseringar av dem är att de ska vara vägledande för arbetet med friluftslivsfrågor på alla nivåer i samhället.

Vi avser att hålla målen och formerna för deras uppföljning enkla och konkreta. Genomförande, samverkan och uppföljning behandlas utförligare i avsnitt 5.

4.1 Tillgänglig natur för alla

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara att naturen ska vara tillgänglig för alla. Detta bör innebära följande: Möjligheten att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Sveriges natur- och kulturlandskap är en tillgång för alla människor och är tillgängligt enligt allemansrätten. Staten har ett ansvar att skapa förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv och att försäkra tillgång och förbättra tillgänglighet till naturen.

Friluftsliv och utevistelse kan utövas av alla, men möjligheten att utöva friluftsliv kan vara begränsad. Tillgängligheten till ett område påverkas av platsens förutsättningar, såsom närhet, information, attraktivitet, nåbarhet, framkomlighet och orienterbarhet. Det påverkas också av människors förutsättningar och behov, exempelvis ålder, bakgrund, intresse, språk och funktionsförmåga. Tillgänglighet kan vara av såväl fysisk som informations- eller kunskapsbaserad karaktär. Tillgängligheten till naturområden behöver underlättas och förbättras ytterligare.

Vi anser vidare att naturvägledning och naturvägledare fyller en viktig funktion för att främja friluftsliv och kunskap om natur- och kulturlandskapet i Sverige.

Preciseringar

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av friluftslivsmålet om tillgänglig natur anser vi att följande preciseringar bör användas:

- Tillgänglighet till natur- och kulturlandskapet är tillgodosedd inom långsiktig samhällsplanering, förvaltning och skötsel samt fysiska åtgärder, kommunikation, information, vägledning och kunskaps-spridning.
- Utpekade områden med god tillgänglighet är kända, används och uppskattas av besökare.
- Attraktivt och tillgängligt natur- och kulturlandskap medverkar till ökad användning, bättre hälsa och livskvalitet.
- Andelen kommuner och länsstyrelser som arbetar med naturvägledning ökar kontinuerligt.

Vi avser att ge Boverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för friluftslivsmålet om tillgänglig natur. I frågor som gäller naturvägledning bör Naturvårdsverket vara samordnande myndighet.

Berörda myndigheter bör redovisa tillståndet, utvecklingen och behovet av åtgärder för förbättrad tillgänglighet till Boverket. Boverket bör genomföra en enkätundersökning om miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Denna enkät för uppföljning av miljömålet God bebyggd miljö, miljömålsenkäten, är en årlig enkät till landets kommuner. Därutöver kan underlaget från denna enkät användas till uppföljningen av flera av de tio friluftslivsmålen.

Den årliga enkätundersökningen av hur landets kommuner arbetar med det lokala friluftslivet, Sveriges Friluftskommun, utförs av Naturvårdsverket. Verket bör fortsätta att genomföra enkätundersökningen.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

Inom friluftsområden och skyddade områden, såväl statliga som kommunala, kan tillgängligheten förbättras. I propositionen Framtidens friluftsliv underströks att naturen är en tillgång för alla människor och att skyddade områden ska vara tillgängliga. Det är särskilt viktigt att underlätta tillgängligheten för personer med någon form av funktionsnedsättning, såsom nedsatt rörlighet, nedsatt psykologisk förmåga, nedsatt hörsel eller nedsatt syn. Det är ett ansvar för såväl staten och kommunerna som friluftslivets organisationer att inom sina verksamheter förbättra tillgängligheten till naturen och möjligheten att utöva friluftsliv för alla grupper av människor på ett hållbart sätt. Detta kan ske exempelvis genom planering, fysiska åtgärder och information. I regeringens funktionshinderspolitik framhålls att personer med funktionsnedsättning är en särskilt viktig målgrupp inom målområdet Ökad fysisk aktivitet.

Skyddade områden ska kunna besökas av fler och arbetet med att förbättra tillgängligheten bidrar till målen inom folkhälsopolitiken, funktionshinderspolitiken och integrationspolitiken. Områdena ska också vara en tillgång för barn och ungdomar. För att förbättra tillgänglighet i skyddade natur- och kulturområden har en vägledning fokuserad på ökad tillgänglighet för människor med olika typer av funktionsnedsättningar tagits fram av Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket i samarbete med Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam). Rapporten Att tillgängliggöra skyddade natur- och kulturområden remissbehandlas för närvarande av de samarbetande myndigheterna.

Andra insatser för att förbättra tillgänglighet i natur- och kulturområden redovisas i avsnitten 4.3 Allemansrätten, 4.4 Tillgång till natur för friluftsliv, 4.5 Attraktiv tätortsnära natur och 4.7 Skyddade områden som resurs för friluftslivet.

4.2 Starkt engagemang och samverkan

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor ägnar sig oftare åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet lokalt, regionalt och nationellt.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning:

Friluftsliv bedrivs till stora delar oorganiserat och det personliga engagemanget för friluftsliv i natur- och kulturlandskapet är en stark drivkraft. Samtidigt finns närmare två miljoner medlemskap i Svenskt Friluftslivs medlemsorganisationer, dvs. cirka 20 procent av den svenska befolkningen.

Friluftslivet och natur- och kulturturismen består av många aktörer innefattande ideella och kommersiella aktörer, markägare, myndigheter och kommuner m.fl. För att utveckla förutsättningarna för ett bra friluftsliv behöver aktörernas arbete ske i dialog och samverkan.

Som central förvaltningsmyndighet har Naturvårdsverket en viktig roll i att genomföra friluftslivspolitiken på nationell nivå. Naturvårdsverket driver sedan tidigare ett arbete med myndighetssamverkan för friluftsliv bestående av tre delar – myndighetsmöte, tio nätverk för friluftsliv och Tankesmedjan för friluftsliv. Ett stort antal myndigheter har delansvar inom friluftslivet och bör vara involverade och ta ansvar för att genomföra och utveckla friluftslivspolitiken. Se vidare avsnitt 5.

Länsstyrelserna har en viktig roll i samarbetet med och i vägledning till kommunerna inom länet. Den lokala dialogen och engagemanget är av stor vikt. Kommunerna har en särskild roll att stimulera det lokala friluftslivet.

Preciseringar

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av friluftslivsmålet om engagemang och samverkan anser vi att följande preciseringar bör användas:

- Andelen kommuner i Sverige som har lokala friluftsråd eller liknande ökar kontinuerligt.
- Länsstyrelserna eller någon annan regional huvudman samordnar arbetet med friluftsliv regionalt och vägleder kommunerna.
- Det finns ett etablerat nätverk för friluftsliv mellan statliga myndigheter och myndigheterna samverkar med de ideella friluftsgorganisationerna, de kommersiella aktörerna, kommunerna och markägarna i syfte att tillgängliggöra svenskt natur- och kulturlandskap.
- Människors utvistelse i natur- och kulturlandskapet ökar.

Vi avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål. Naturvårdsverket bör återkommande utvärdera dialog- och samverkansarbetet. Som underlag bör berörda myndigheter återkommande redovisa till Naturvårdsverket hur samverkan inom friluftslivet med de ideella organisationerna, de kommersiella aktörerna, kommunerna och markägarna utvecklas.

Länsstyrelserna ska i genomförandet och uppföljningen av de tio friluftslivsmålen redovisa till Naturvårdsverket hur de samordnar och vägleder kommunerna. Redovisningen ska ske i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

I syfte att få information om kommunernas friluftslivsarbete bör Naturvårdsverket fortsätta att genomföra enkätundersökningen Sveriges Friluftskommun.

När det gäller statsbidragen till friluftorganisationerna bör Naturvårdsverket kontinuerligt följa upp och utvärdera Svenskt Friluftslivs hantering av fördelningen. Naturvårdsverket bör även utvärdera om stödets syften har uppnåtts enligt förordningen.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

I fråga om starkt engagemang och samverkan redovisar vi följande insatser.

Samordning av myndigheter och organisationer

I propositionen Framtidens friluftsliv befästes Naturvårdsverkets ansvar för samordningen av friluftslivsarbetet i nationella myndigheter. Följaktligen stärktes Naturvårdsverkets roll och förtydligades verkets uppdrag att samordna friluftslivet på myndighetsnivå i regleringsbrev för 2011 och 2012 i syfte att kraftsamla i arbetet med att genomföra friluftslivspolitik. Vi har i dag beslutat att i instruktionen för Naturvårdsverket förtydliga verkets ansvar för samordning och samverkan med såväl myndigheter som andra berörda aktörer. Se vidare avsnitt 5.

Mötesplatser för dialog

En förutsättning för att genomföra friluftslivspolitik är att involvera fler av friluftslivets aktörer. Staten kan medverka till att skapa förbättrade förutsättningar för friluftslivet. De primära aktörerna i genomförandet av friluftslivspolitik i naturen är dock organisationer och enskilda individer. Det är genom att människorna utövar skilda typer av friluftsliv som intresset för friluftsliv upprätthålls och utvecklas.

I propositionen Framtidens friluftsliv betonades att fortsatt samverkan och dialog mellan friluftslivets aktörer är angelägen. Samverkan och lyhördhet för lokalbefolkningen, markägare och nyttjare har central betydelse i arbetet med friluftsliv. Medverkan till dialog mellan friluftslivets aktörer, såsom markägare, ideella organisationer, utbildningar inom friluftsliv, branschorganisationer, natur- och kulturturismföretag m.fl. behövs stärkas.

I Naturvårdsverkets uppdrag ingår att samverka och föra dialog med såväl myndigheter som organisationer och andra representanter för intresseorganisationer. Vidare förs under Naturvårdsverkets ledning bl.a. dialogmöten om friluftsliv och allemansrätten. I dialogen medverkar representanter för organisationer för dem som bedriver friluftsliv, äger mark eller vill använda andras marker för kommersiella aktiviteter. Även myndigheter medverkar i dialogerna.

Vi avser dessutom att fortsatt föra en direkt dialog med friluftslivets olika aktörer för att fånga upp synpunkter och konkreta förslag från dem som jobbar nära frågorna eller äger och brukar markerna. Därför är den årliga Tankesmedjan för friluftslivet ett viktigt forum för dialog, erfarenhetsutbyte och framtidsutsikter kring friluftsliv. Tankesmedjorna bygger på delaktighet och är till för dem som arbetar med friluftsliv såsom i ideella organisationer, kommuner, myndigheter, företag eller branschorganisationer samt markägare, nyttjare och oorganiserade aktörer. Tankesmedjan arrangeras årligen och behandlar aktuella teman. Tankesmedjan i mars 2011, arrangerad av Naturvårdsverket tillsammans med Miljödepartementet och ett tjugotal myndigheter, fokuserade på den fortsatta utvecklingen av friluftslivspolitikens mål som beslutades av riksdagen i december 2010. Tankesmedjan i mars 2012 syftade till att fånga upp idéer och förslag till den fortsatta utvecklingen av natur- och kulturturismen i Sverige.

Under år 2013 kommer friluftslivsfrågor att lyftas av nätverket Naturens år, ett samarbete mellan cirka trettio myndigheter och intresseorganisationer som syftar till att öka kunskapen om frågor som rör naturen. Det kommande årets tema är "Uteåret", vilket bl.a. innebär att friluftslivet uppmärksammas på olika sätt inom nätverket.

Barns och ungas medverkan stärks

Vi anser att barns och ungas delaktighet bör stärkas i friluftslivsarbetet. Temat för den årliga Tankesmedjan för friluftsliv våren 2013 handlar om hur bl.a. barn och unga, nya svenskar, äldre och personer med funktionsnedsättning kan få bättre förutsättningar att bedriva friluftsliv.

Barns och ungas delaktighet stärks även i samhällsplaneringen. Trafikverket och Boverket fick i december 2009 i uppdrag att initiera, samordna och stödja kommunala försöksverksamheter som involverar barn och unga i samhällsplaneringen. Försöksverksamheterna pågår i Borlänge, Göteborg, Hällefors, Trelleborg, Örebro och Östersund. Det gemensamma syftet med kommunernas arbete är att prova och utveckla metoder och rutiner med olika inriktning för barns och ungas delaktighet och medverkan. Uppdraget genomförs i samverkan med Statens folkhälsoinstitut och Sveriges Kommuner och Landsting och ska slutredovisas i december 2012. Ett förslag till strategi för genomförande och fortsatt utvecklingsarbete inom kommunerna ska ingå i slutrapporten.

Vi anser att naturupplevelser och friluftsliv är en tillgång och möjlighet för alla och en viktig del av den svenska välfärden och kulturen. Det är positivt om nyanlända invandrare informeras och välkomnas att ta del av vad naturen och friluftslivet erbjuder. Exempelvis kan information om skyddade områden göras tillgänglig på fler språk och vid mötesplatser för nyanlända. Naturvårdsverket har också tagit fram information om

Allemansrätten på flera av de vanligaste invandrarpråken. Ett exempel på organisationers arbete är Svenska Jägareförbundets integrationsprojekt, som riktar sig till nya svenska ungdomar och där fritidsfiske och natur är centrala inslag. I projektet ingår också matlagning med viltkött, vilket har gett engagemang för jakt och natur bland nya svenskar.

Stiftelser kan etableras

I propositionen Framtidens friluftsliv lyfte regeringen fram den stora betydelse som kommunala och landstingskommunala naturvårdsstiftelser har såväl för att skapa regional samverkan om friluftslivs- och naturvårdsfrågor som för att förvalta och tillgängliggöra naturområden. De stiftelser som finns gör ett betydelsefullt arbete och vi undersöker därför möjligheterna att etablera flera liknande stiftelser där det finns intresse. Naturvårdsverket har följaktligen fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för hur staten kan medverka till att ytterligare kommunala och landstingskommunala naturvårdsstiftelser eller motsvarande organisationer etableras. Naturvårdsverkets arbete ska ske efter samråd med länsstyrelserna och Sveriges Kommuner och Landsting. Uppdraget ska redovisas i mars 2013.

4.3 Allemansrätten

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara att allemansrätten är grunden för friluftslivet. Målet bör innebära att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

När det gäller tillgängligheten till natur generellt har allemansrätten avgörande betydelse för ett ansvarsfullt friluftsliv och hållbar turism och för människors möjlighet att fritt vistas i natur- och kulturlandskapet. Utgångspunkten är respekt och ansvar för såväl natur- och kulturlandskapet som markägare och nyttjanderättsinnehavare och kan sammanfattas ”inte störa, inte förstöra”. Allemansrätten är en viktig tillgång för både stad och land, liksom för regional utveckling, landsbygdsutveckling och lokala turistföretag. Målet bör innebära att allemansrätten värnas och har starkt stöd hos allmänhet, markägare, föreningar och företag. Den inskränkning av egendomsskyddet som allemansrätten innebär är förankrad i grundlag (2 kap. 15 § regeringsformen).

Riksdagen har i betänkandena 2011/12: MJU14 och 2010/11: MJU19 betonat vikten av ökad kunskap om allemansrätten samt dialog mellan kommersiella nyttjare och markägare.

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av målet om allemansrätten anser vi att följande preciseringar bör användas:

- De regler och den tillsyn som förtydligar allemansrätten tillämpas effektivt. Syftet är att allemansrätten ska vara fortsatt stark.
- Allmänhetens, markägares, föreningars, företags och myndigheters kunskap om allemansrätten och dess möjligheter och begränsningar är god.
- Dialog med bl.a. intresseorganisationer, markägare, företag och myndigheter om allemansrätten genomförs för att öka kunskapen, ge större förståelse och finna lösningsmodeller om intressekonflikter eller konflikter uppstår när det gäller allemansrättsrelaterade frågor.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål. Naturvårdsverket bör bl.a. redovisa återkommande vilka åtgärder som är genomförda samt genomföra periodiska mätningar eller undersökningar av kunskapen om allemansrätten. Verket bör vidare återkommande utvärdera dialogarbetet.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

I fråga om allemansrätten redovisar vi följande insatser.

Allemansrätten värnas

I propositionen Framtidens friluftsliv fastslogs bl.a. att människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv ska stödjas och att allemansrätten är en grund för friluftslivet. Detta innebär bl.a. värnande av allemansrätten och att naturen ska vara tillgänglig för alla. Tillgängligheten för allmänheten har dock i vissa fall begränsats genom att privata förbudsskyltar av typen ”Privat område”, ”Tillträde förbjudet” och liknande sätts upp för att avvisa eller avhålla allmänheten från att beträda ett visst område som är av betydelse för friluftslivet. Bestämmelser om skyltar som avvisar allmänheten från ett område som har betydelse för friluftslivet finns i lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning. Bestämmelserna har till syfte att värna allemansrätten. Enligt lagen är det endast en kommunal myndighet som kan ge markägare tillstånd att sätta upp en förbudsskylt som avvisar allmänheten från ett område som har betydelse för friluftslivet. Det är även kommunerna som utövar den omedelbara tillsynen av lagen.

Med anledning av problematiken med otillåten skyltning aviserades i propositionen Framtidens friluftsliv behovet av att se över bestämmelserna om skyltar i lagen med särskilda bestämmelser om gatuhållning och skyltning. Syftet var att förtydliga betydelsen av att tillgängligheten enligt allemansrätten värnas. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utvärdera tillämpningen av den aktuella lagen. Uppdraget redovisades i

mars 2012 i rapporten Tillträde förbjudet! (NV rapport 6492). Verket har lämnat förslag till förändringar av bestämmelserna, ansvarsfördelningen mellan myndigheter samt förslag till hur bestämmelserna kan arbetas in i miljöbalken (Regeringskansliets dnr M2012/883/Nm). Beredning av frågan pågår i Regeringskansliet.

Dialoger underlättas

I propositionen Framtidens friluftsliv betonades att ett organiserat nyttjande av allemansrättsligt tillgänglig mark alltid bör bygga på ett gott samarbete med markägare. Ambitionen är att få ett bra samtalsklimat mellan företagare, organisationer och fastighetsägare så att parterna bör överens innan en verksamhet etableras. Parterna bör därför sträva efter att avtala om hur aktiviteter ska bedrivas under ömsesidigt hänsynstagande. Naturvårdsverket bör i samråd med Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Sametinget, Boverket, markägarorganisationer, friluftslivsorganisationer och naturturistnärings utarbeta kanaler för att underlätta dialog och kontakter mellan bl.a. företag, ideella organisationer, myndigheter, markägare och samebyar.

4.4 Tillgång till natur för friluftsliv

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara att det finns tillgång till natur för friluftslivet. Detta bör innebära att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Friluftsliv är ett allmänt intresse. Friluftslivet ska i sitt utövande ta hänsyn till markägarens och nyttjanderättsinnehavares intressen.

Förutsättningen för friluftsliv är tillgång till natur- och kulturlandskap. Tillgång definieras som att det ska finnas natur- och kulturlandskap att utöva ett friluftsliv i. I samhällsplaneringen och vid mark- och vattenanvändning behöver därför hänsyn tas till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturmiljöer.

Friluftsliv rymmer en stor variation av aktiviteter som ställer olika krav på landskapets kvaliteter. Detta medför att det måste finnas en variation av miljöer att tillgå, i närheten av där människor bor, men också på distans.

Sveriges odlings- och skogslandskap ger möjlighet till rika friluftslivsupplevelser. Regeringen uttalade i propositionen En skogspolitik i takt med tiden (prop. 2007/08:108) att skogens sociala värden värderas högt av en bred allmänhet och ur folkhälso- och rekreationsperspektiv är viktiga för hela samhället samt att kunskapen hos markägare och andra yrkesverksamma om hur skogsbruk kan bedrivas med hänsyn till sociala värden bör öka. Det är likaså viktigt att friluftslivet får vetskap om hur

skogs- och jordbruk bedrivs. Skogsstyrelsen har till uppgift att verka för att landets skogar sköts på ett sådant sätt att de skogspolitiska målen kan nås, vilket även inkluderar frågor om skogens sociala värden.

Vattennära områden och stränder är en viktig tillgång för friluftsliv och rekreation. I departementspromemorian Svenska miljömål – preciseringar av miljö kvalitetsmålen (Ds. 2012:23) lyftes det fram att kust- och skärgårdslandskapet är tillgängligt för rekreation och friluftsliv ger förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv.

Preciseringar

Vi anser att följande preciseringar bör användas som stöd i genomförandet och uppföljningen av friluftslivsmålet om tillgång till natur för friluftslivet:

- Antalet områden av lokalt, regionalt och nationellt intresse för friluftsliv som är kända och kartlagda med värdebeskrivningar ökar.
- Andelen översiktsplaner som behandlar och visar tillgången till natur- och kulturlandskap med olika upplevelsevärden i hela kommunen ökar och uppdateras kontinuerligt.
- Friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap säkerställs genom hållbart brukande, fysisk planering och bevarande.
- Modeller för att lösa eventuella målkonflikter mellan olika intressen är etablerade.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Skogsstyrelsen i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål på skogsmark. Naturvårdsverket får i uppdrag att vara samordnande myndighet för övrig mark. Även andra berörda ansvariga myndigheter, t.ex. Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk och länsstyrelserna m.fl. bör följa upp det hållbara brukandets hänsyn till friluftslivet och redovisa till Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Boverket bör vidare fortsätta att genomföra enkätundersökningen God bebyggd miljö. Som ovan nämnts kan underlaget från denna enkät användas till såväl uppföljningen av miljömålet God bebyggd miljö som flera av de tio friluftslivsmålen.

Statistik över skyddade områden som tillhandahålls av Statistiska centralbyrån är viktig information i sammanhanget. Statistiska centralbyrån bör fortsatt redovisa statistik över naturskyddade områden.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

I fråga om tillgång till natur för friluftsliv redovisar vi följande insatser.

Friluftsområden av nationellt intresse

Naturvårdsverket har hittills bedömt att 215 områden är av riksintresse för friluftslivet. En av utgångspunkterna för områden av riksintresse för

friluftsliv bör vara att områdena är betydelsefulla för många människors friluftsliv och att de kan nyttjas ofta och mycket. Det bör inte vara avgörande varifrån besökarna till ett visst riksintresseområde kommer utan det viktiga är områdets faktiska betydelse för ett stort antal människors friluftsliv. Det är angeläget att utpekade riksintresseområden har en god aktualitet genom att ny kunskap och nya bedömningar kan tillföras. Vi har därför gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över de områden i landet som är av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken, särskilt med hänsyn till de långsiktiga behoven av tätortsnära natur. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2014. Länsstyrelserna ska hjälpa Naturvårdsverket i arbetet med bl.a. översiktliga bedömningar av aktuella områden.

Hänsyn till friluftslivet tas i samhällsplanering och mark- och vattenanvändning

Av 3 kap. 4 § plan- och bygglagen (2010:900) framgår att kommunen i översiktsplanen ska redovisa riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Ett sådant riksintresse är friluftslivet. Det betyder att kommunen i sin översiktsplan ska visa hur friluftslivet tas till vara i planeringen när det gäller tillgång och tillgänglighet till områden som är lämpliga för friluftsliv. Översiktsplanen ska aktualitetsprövas minst en gång per mandatperiod, vilket ska säkra att planen hålls aktuell bl.a. gällande friluftslivets intressen.

Lokal dialog och samverkan med kommuner och markägare är väsentligt för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för skogar som har betydelse för rekreation och friluftsliv. Ökad kunskap om alternativa skötselmetoder och metoder som syftar till att bevara och förstärka friluftsvärden i exempelvis tätortsnära skog är viktigt.

Inom projektet Dialog för miljöhänsyn, som Skogsstyrelsen driver, utvecklas bl.a. målbilder för god miljöhänsyn inom skogssektorn och sektorsansvaret tydliggörs. Dessutom utvecklas ett nytt system för hänsynsuppföljning.

4.5 Attraktiv tätortsnära natur

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara att det finns attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet. Målet bör innebära att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga friluftsliv-, natur- och kulturmiljövärden.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Den tätortsnära naturen och bebyggelsens grönområden är viktiga för rekreation och friluftsliv för den stora andel av befolkningen som bor i tätorter. Sådana områden bidrar även till att främja attraktiva livs- och boendemiljöer. Kommunerna bör särskilt verka för att tillgodose behovet

av sådan natur som i och nära tätorten är attraktiv för friluftslivet. Här kan den kommunala planeringen spela en viktig roll. Det gäller både översiktsplanering och detaljplanering men även andra beslut som gäller byggande. Av plan- och bygglagen framgår att när planer utarbetas och när andra beslut tas kring byggande ska det göras med hänsyn till att det i närheten av bebyggelse ska finnas parker och andra grönområden. Det ska även finnas lämpliga friytor och platser för lek och motion och annan utevistelse.

Vi anser att myndigheter bör samverka och stötta kommunerna i deras arbete samt medverka till att stärka förutsättningarna för friluftsliv och rekreation i tätortsnära natur- och kulturlandskap. I propositionen Framtidens friluftsliv betonades att Boverket genom sitt särskilda ansvar för planering och byggande bör verka för att det i kommunerna kan skapas förutsättningar för allemansrätten och för friluftsliv.

Programmet för lokala naturvårdsprojekt (Lona) som inleddes 2010 är ett verktyg för att gynna den tätortsnära naturen i olika avseenden, gällande såväl utveckling som skötsel och skydd.

Preciseringar

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av målet om tätortsnära natur för friluftslivet anser vi att följande preciseringar kan användas:

- Tillgången till sådant tätortsnära natur- och kulturlandskap som är attraktivt för friluftslivet ökar genom bevarande, utveckling och nyskapande.
- Närheten till och inom tätortsnära natur- och kulturlandskap ökar genom vägar, stigar, vandringsleder, cykelvägar, ridvägar och kollektivtrafik samt genom information om dessa möjligheter.
- Andelen av det tätortsnära natur- och kulturlandskapets kvaliteter och upplevelsevärden som är bevarade och utvecklas genom strategisk planering, förvaltning, dialog och skötsel ökar kontinuerligt.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Boverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål. Naturvårdsverket bör till Boverket redovisa de kommunala och statliga tätortsnära naturreservat som har i syfte att främja friluftsliv samt Lona-projekt i tätortsnära läge. Berörda myndigheter bör redovisa åtgärder för bevarande, utveckling och nyskapande av tätortsnära natur med höga friluftslivs-, natur- och kulturmiljövärden till Boverket. Boverket bör vidare följa upp kommunernas översiktsplaner samt planeringsunderlag och strategier för grönstruktur och friluftsliv.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

I fråga om attraktiv tätortsnära natur redovisar vi följande insatser.

Tätortsnära områden för vardagsfriluftslivet

I fråga om den tätortsnära naturen, som är av största vikt för människors vardagsfriluftsliv, arbetar vi vidare med att sådana naturområden skyddas formellt eller med att på annat sätt säkerställa att de förvaltas med stor hänsyn till friluftslivet. Av 3 kap. 6 § miljöbalken framgår att särskild hänsyn ska tas till behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter. Länsstyrelserna i Stockholms, Skåne och Västra Götalands län fortsätter genomförandet av skyddet av tätortsnära natur i enlighet med de program som utarbetades för detta på regeringens uppdrag med ambitionen att programmen ska vara genomförda 2015. Länsstyrelserna ska redovisa insatser och resultat för 2012 i sin årsredovisning.

Samhällsplanering för en tillgänglig och trygg vardagsmiljö

När det gäller samhällsplaneringsfrågor har Boverket i uppdrag bl.a. att ansvara för ett samverkansprojekt med uppgift att samordna och utveckla ett arbete kring samhällsplanering och bebyggelseutveckling för en miljö som möjliggör och stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen. Detta avser exempelvis tillgänglighet till grönområden och tätortsnära friluftsområden samt säkra, trygga och attraktiva gång- och cykelbanor. En viktig del i uppdraget handlar om att aktivt sprida kunskap och goda exempel om hur planeringen av den fysiska miljön kan bidra till fysisk aktivitet och hälsosamma val. Boverket genomför arbetet i samverkan med Statens folkhälsoinstitut, länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Landsting och andra berörda aktörer. Uppdraget ska slutredovisas i december 2012. Av Boverkets delrapport från december 2011 framgår att barn, unga och äldre särskilt uppmärksammas i arbetet med uppdraget. Myndigheten har i utvecklingsarbetet vidare valt att särskilt sätta fokus på fyra sorters landskap – fotgängarens, cyklistens respektive barnens landskap samt det tätortsnära landskapet.

Åtgärder som leder till ökat resande med cykel bidrar till att nå ett flertal samhällsmål – till att minska resandets miljöpåverkan, minska trängseln och att främja folkhälsan. Regeringen har mot denna bakgrund vidtagit flera åtgärder som stödjer cykling som transportmedel. I september 2010 tillsattes Utredningen om översyn av regler ur ett cyklingsperspektiv (N 2010:08) för att se över de regler som påverkar förutsättningarna för att cykla, med syfte att göra det enklare och mer attraktivt att cykla samt att göra cyklingen säkrare. Utredningen lämnade sitt slutbetänkande i oktober 2012. Därutöver har regeringen uppdragit åt Trafikverket och Transportstyrelsen att ta fram en strategi och handlingsplan för ökad och säker cykling. Av redovisningen från detta uppdrag, från december 2011, framgår bl.a. vikten av att fokusera på att stärka cyklingens plats i samhällsplaneringen.

Vidare pågår inom Trafikverket arbete med två cykelleder, Kattegattleden mellan Göteborg och Helsingborg samt Sydostleden mellan Växjö och Simrishamn. Ett utvecklingsarbete avseende vägvisning av turistleder för cyklister pågår också.

En viktig utgångspunkt för utvecklingsarbetet är att det utgår från det lokala sammanhanget. Med syfte att främja regionalt och lokalt arbete med fokus på fysisk aktivitet och samhällsplanering har regeringen sedan 2008 ekonomiskt stöttat det nationella nätverket Healthy Cities. Inom nätverket finns bl.a. en temagrupp för hälsosam samhällsplanering som arbetar med frågan om vad som fungerar av strategier och interventioner för att all fysisk planering ska vara hälsosam och leda till jämlika förutsättningar för en hållbar utveckling. I det utvecklingsarbete som genomförs av Delegationen för hållbara städer uppmärksammas också samhällsplaneringens betydelse för hälsa. Arbetet i delegationen ska under perioden 2011–2012 bl.a. fokusera på att stärka den sociala dimensionen i hållbar stadsutveckling samt identifiera hinder för hållbar stadsutveckling och förslag till åtgärder och lösningar. Hälsa är en av aspekterna som särskilt betonas i den sociala dimensionen.

4.6 Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt. Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelsena bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Vi har valt att komplettera målformuleringen genom att lyfta fram friluftslivsaspekterna som en viktig attraktionskraft för goda livs- och boendemiljöer. Vidare bedömer vi att natur- och kulturturismens betydelse inom besöksnäringen bör betonas.

Skälen för regeringens bedömning

Sveriges natur- och kulturmiljöer är viktiga tillgångar och skapar möjligheter till företagande i alla delar av landet, såväl i landsbygder som i tätorter. Naturturism, såsom t.ex. jakt- och fisketurism eller hästturism, är några av de snabbast växande delarna inom svensk turism och det finns goda förutsättningar att utveckla unika, attraktiva, tillgängliga och hållbara aktiviteter i det svenska natur- och kulturlandskapet. Företagen finns många gånger i landsbygderna, i skärgården och i fjällen. Genom att utveckla exempelvis infrastruktur och kompetens kan turistnäringens positiva utveckling fortsätta att bidra till hållbar lokal och regional tillväxt (ekonomisk, ekologisk och social) och ge möjlighet för människor att leva och verka i alla delar av landet. Tillgången till friluftsliv är en faktor som främjar såväl goda livs- och boendemiljöer som förutsättningar för naturturism vilket i sin tur kan attrahera kompetens till näringslivet i alla delar av landet.

Tillväxtverket ansvarar för det näringsfrämjande perspektivet av turistpolitiken och bolaget VisitSweden AB ansvarar för det Sverigefrämjande perspektivet. Tillväxtverket har också ett samordningsansvar som ska bidra till att stärka andra nationella myndigheters insatser inom turism. Genom samordning och kunskapsutbyte kring svensk turism ökar förutsättningarna att utveckla en stark och hållbar natur- och kulturturism.

Preciseringar

Vi anser att följande preciseringar bör användas som stöd i genomförandet och uppföljningen av målet om en hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling:

- Fler företag i alla delar av landet, i städer såväl som på landsbygden, utvecklar marknaden för natur- och kulturturism.
- Natur- och kulturturismen har fortsatt organiserat sig och utvecklat framgångsrika metoder för hållbara upplevelser och ett samarbete med turistnäringens övriga aktörer och markägare.
- Infrastruktur och kommunikationer av olika slag fungerar väl och skapar en god tillgänglighet för turistnäringen och dess besökare.
- Modeller för samverkan och dialog mellan exempelvis turistföretag och markägare är etablerade och genomförs.
- Kunskap om kvalitet och hållbarhetsfrågor hos turistföretagen ökar.

Samordning, genomförande och uppföljning

Tillväxtverket är den myndighet som ansvarar för frågor som rör hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling. Tillväxtverket ansvarar också för det näringsfrämjande perspektivet av turistpolitiken. Sedan 2010 leder Tillväxtverket en samverkansgrupp för svensk turism som har till uppgift att samordna och effektivisera initiativ som rör turism. Femton myndigheter och statliga bolag ingår i gruppen, bl.a. VisitSweden AB, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk och Statens Fastighetsverk samt flera transportmyndigheter. Vidare har Tillväxtverket ansvar för den officiella turiststatistiken och för kunskapsspridning om turismens effekter på ekonomi, export och sysselsättning i Sverige. Vi bedömer därför att Tillväxtverket är den myndighet som bör få i uppdrag att efter samråd med Naturvårdsverket och tillsammans med markägarorganisationer ta fram goda exempel på överenskommelser och avtal mellan företag och markägare om hur friluftslivsverksamhet och naturturism kan bedrivas på privatägd mark.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

I fråga om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling redovisar vi följande insatser.

Hållbara turistdestinationer

Svensk besöksnäring är en växande och arbetsintensiv näring som till stor del består av många små företag. Besöksnäringen har en allt större betydelse för Sveriges välbefinnande med ett exportvärde som uppgår till drygt 87 miljarder kronor. Sveriges attraktionskraft som turistland har ökat kraftfullt under senare år och väl genomförda insatser för att marknadsföra Sverige som turistland har medfört att det i dag finns ett utrymme för fler konkurrenskraftiga och attraktiva svenska destinationer.

Regeringen arbetar med att stärka turistföretagens förutsättningar för långsiktigt hållbara och konkurrenskraftiga produkter, tjänster och upplevelser så att Sverige kan attrahera utländska besökare, förlänga turist-säsongen och öka tillväxten. Därför har Tillväxtverket ett uppdrag som omfattar insatser för att stärka och utveckla hållbara turistdestinationer samt för att stärka kvalitet och konkurrenskraft i små turist- och upplevelseföretag. Kunskap, verktyg och metoder som utvecklas i samband med insatserna ska göras tillgängliga för andra företag och destinationer i hela landet. Satsningen omfattar totalt 60 miljoner kronor under perioden 2012–2014.

Naturturismen viktig för landsbygdsutveckling

Småföretagande i form av exempelvis naturturism är viktigt för landsbygdsutveckling och regional tillväxt. Turistnäringen bidrar till utveckling och tillväxt i många delar av landet. På landsbygden finns många av de natur- och kulturresurser som är attraktiva för turismen. Turismen växer i många landsbygdsområden och besöken är ofta kopplade till någon form av upplevelser och aktiviteter med naturen som bas, t.ex. fiske, ridning, jakt, mat- och kulturupplevelser. Turistnäringen är viktig för det lokala näringslivet. Den bidrar till att den lokala ekonomin växer och att landsbygderna utvecklas, t.ex. genom att nya företag startas och befintliga diversifieras. Den är också en sysselsättningsintensiv näring och nya turistföretag på landsbygden innebär nya möjligheter till företagande och anställning i hela landet.

Kännetecknande för landsbygdsturismen i Sverige är att verksamheten ofta bedrivs i liten skala, att den omfattar flera aktiviteter och att andelen kvinnor som bedriver turistföretag är jämförelsevis hög. Verksamheterna har ofta naturen och kulturen som basresurser. Det är därför viktigt att vårda och utveckla våra unika natur- och kulturmiljöer så att de även fortsättningsvis ses som attraktiva besöksmål. Samtidigt behöver många besöksmål göras mer tillgängliga och kända för potentiella besökare.

Besöksnäringens efterfrågan för att göra våra finaste – däribland skyddade – naturområden tillgängliga har ökat. Skyddade områden kan ha föreskrifter som bl.a. reglerar kommersiell verksamhet. Ett skäl för sådana föreskrifter kan vara att undvika verksamhet som kan störa naturupplevelsen. Naturguidning och naturvägledning kan dock samtidigt missgynnas av sådana föreskrifter. I 18 av Sveriges 29 nationalparker råder

förbud mot kommersiell verksamhet. Genom dispenser och dialog med förvaltare finns redan i dag småskalig turism i flera av dessa nationalparker. I propositionen Framtidens friluftsliv framhölls att skyddade områden såsom nationalparker, naturreservat och kulturreseptat är en tillgång för friluftslivet och bör göras tillgängliga för besökare där så är lämpligt. Följaktligen har vi gett Naturvårdsverket i uppdrag att se över nationalparksföreskrifterna så att dessa inte missgynnar bl.a. naturturismföretag. Aktiviteterna ska inte inverka negativt på nationalparkernas syfte, naturmiljön eller på besökarnas upplevelsevärden. Uppdraget ska redovisas senast i juni 2014.

Naturvårdsverket arbetar även med en vägledning för hållbar turism i skyddade områden samt en vägledning för tillgänglighet. Planering för ökat antal besökare samt metoder för att 'kanalisera' besökare kan göra det möjligt ta emot fler.

Attraktionskraft Sverige

Sveriges hållbara tillväxt är inte enbart beroende av näringslivets villkor, utan också av de miljöer som människor bor och verkar i. Förmågan att attrahera, behålla och utveckla kompetenser, företag och kapital är avgörande för att regioner och kommuner ska bli konkurrenskraftiga och bidra till den nationella tillväxten. Tillgång till friluftsliv kan utgöra en viktig attraktionsfaktor i arbetet för att erbjuda goda livs- och boendemiljöer som kan attrahera kompetenser till alla delar av landet, såväl i tätort som i landsbygder. Att främja även boendes möjligheter till friluftsliv och verka för att utveckla olika platsunika områden för friluftsliv kan också bidra till att stärka attraktionskraften lokalt och regionalt. Regeringen lanserade i april 2012 en dialogplattform under namnet Attraktionskraft Sverige. Syftet är att främja lokala och regionala förutsättningar att utveckla attraktiva livs- och boendemiljöer. Visionen för Attraktionskraft Sverige är att Sverige ska vara världens bästa land att vistas, verka och växa i. Det uppnås genom att människor, företag, kommuner och regioner skapar attraktiva miljöer och formar sin framtid utifrån sina unika förutsättningar. Attraktionskraft Sverige omfattar såväl kommuner och regioner som småorter, förorter, landsbygder och små och medelstora städer liksom storstadsregioner. Till processen bjuds kommuner, regioner, myndigheter, näringsliv, intresseorganisationer och det civila samhället in för att gemensamt diskutera förutsättningar och verktyg för att skapa attraktiva livs- och boendemiljöer.

4.7 Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara att skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Målet bör innebära att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skyddade områden som nationalparker, naturreservat och kulturresevat är en tillgång för friluftslivet och görs tillgängliga där så är lämpligt. Planering, infrastruktur, skötsel och förvaltning för rekreation och tillgänglighet är av stor vikt, vid sidan av skötsel och bevarande av natur- och kulturvärden. Arbetet med friluftsliv i skyddade områden kräver ökad kunskap om besökarnas vanor, beteenden och förväntningar och bör ske med lokal förankring och i samverkan med olika aktörer.

Regeringen har tidigare i propositionen Hållbart skydd av naturområden (prop. 2008/09:214) utvecklat vår syn på hela bredden av frågor om områdesskydd, innefattande frågor som berör friluftslivet i de skyddade naturområdena.

Preciseringar

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av målet om skyddade områden som en resurs för friluftslivet anser vi att följande preciseringar bör användas:

- Alla nya beslut om naturreservat eller nationalparker har föreskrifter som inte är onödigt ingripande när det gäller friluftsliv och organiserad verksamhet.
- Skyddade områden, som är utsedda som särskilt besöksintressanta, har föreskrifter och skötselplaner som uppdaterats när det gäller friluftsliv och organiserad verksamhet.
- Riktlinjer och metoder för zoneringsplanering som planeringsverktyg för friluftsliv inom skyddade områden finns och används i samtliga län samt i kommuner med lämpliga områden.
- Antalet skyddade områden vars syfte är att främja friluftsliv ökar kontinuerligt.
- Områden som skyddas utan stöd av miljöbalken eller på frivillig väg och som bedöms ha betydelse för friluftslivet bör i dialog med berörda markägare uppmärksammas.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål.

Länsstyrelserna bör redovisa till Naturvårdsverket hur arbetet med föreskrifter för skyddade områden utvecklas. Kommunerna bör redovisa motsvarande uppgifter till respektive länsstyrelse.

Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten bör redovisa till Naturvårdsverket om hur arbetet med zoneringsplanering som arbetsverktyg utvecklas.

Länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten bör vart tredje år sammanställa tillståndet i skyddade områden, genom att till Naturvårdsverket redovisa status och trender för friluftsliv och sätta detta i relation till nationella mål.

Vidare bör Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån fortsatt redovisa statistik för skyddade områden.

Se även avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

I fråga om skyddade områden som resurs för friluftslivet redovisar vi följande insatser.

Allemansrätten värnas i skyddade områden

Allemansrätten utgör grunden för allas vistelse i naturen. Allemansrätten gäller också i skyddade naturområden men är vanligtvis begränsad genom ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken. I propositionen Framtidens friluftsliv underströks att det är viktigt att allemansrätten värnas också inom naturskyddade områden. Det är således angeläget att berörda myndigheter inte i onödan beslutar om regler som påverkar allemansrätten eller hindrar friluftslivet. Inskränkningar i allemansrätten bör vara väl motiverade utifrån syftet med områdesskyddet. Ordningsföreskrifter i skyddade områden kan emellertid ibland vara omotiverat ingripande.

Vi ser därför över föreskrifterna för skyddade områden, t.ex. naturreservat, i syfte att allemansrätten inte ska inskränkas i onödan. Länsstyrelserna har fått i uppdrag att se över tillämpningen av ordningsföreskrifter i skyddade områden. Syftet är att få en bild av i vilken mån regleringen av allemansrätten i skyddade områden är mer omfattande än vad som behövs för syftet med det skyddade området. Länsstyrelserna ska också föreslå lämpliga åtgärder. Uppdraget sker i samråd med Naturvårdsverket och ska redovisas i januari 2013.

Översyn av föreskrifter för nationalparker behandlas ovan i avsnitt 4.6.

I syfte att förbättra informationen om skyddad natur, och därmed få fler människor att besöka skyddade naturområden, bör Naturvårdsverket efter samråd med berörda aktörer såsom Skogsstyrelsen, länsstyrelserna, kommunerna och naturvårdsstiftelserna utveckla informationen om Sveriges skyddade områden riktad till besökare. Informationen ska vara en resurs för naturvården, friluftslivet och turismen.

4.8 Ett rikt friluftsliv i skolan

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitiken bör vara ett rikt friluftsliv i skolan. Detta bör innebära att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Förskola, skola och fritidshem utgör viktiga plattformar för att locka till friluftsliv och naturupplevelser. Utemiljön är viktigt för att ge positiva upplevelser och känsla för naturen. Platsen har dessutom en stor betydelse för lärandet. Vid utevistelse utvecklas förståelsen för människans del-

aktighet i naturens kretslopp och en hållbar utveckling. Barns behov av rörelse, kunskap och gemenskap kan tillfredsställas genom vistelse i natur- och kulturlandskapet. Utevistelse motverkar såväl mental som fysisk ohälsa.

Friluftsliv i förskola, skola och fritidshem regleras genom styrdokument för verksamheterna. För förskolans del framgår det av läroplanen, Lpfö 98, bl.a. att verksamheten ska bedrivas både inomhus och utomhus och att utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö. För grundskolan och motsvarande skolformer (grundsärskolan, specialskolan och sameskolan) utgör friluftsliv en framträdande del av kursplanen i ämnet idrott och hälsa, där friluftsliv och utomhusvistelse lyfts fram i ämnets syfte, centrala innehåll och i kunskapskraven.

Av läroplanen framgår även i skolans värdegrund och uppdrag att eleverna genom ett miljöperspektiv ska få möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Denna del av läroplanen gäller även för förskoleklasser och fritidshem. Vidare framgår av läroplanens övergripande mål och riktlinjer att en elev efter genomgången skola ska ha fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling. Eleven ska också få kunskaper om och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället. Denna del av läroplanen gäller i tillämpliga delar för förskoleklasser och fritidshem.

I en mål- och resultatstyrd skola, som är rådande i Sverige, avgörs omfattningen av hur friluftsliv används som pedagogiskt hjälpmedel på lokal nivå. I t.ex. skolförordningen (2011:185) fastslås att rektor ska bestämma omfattningen av den friluftsverksamhet som bedrivs under en lärares ledning. Skolledare och lärare har därför en viktig roll i att främja friluftslivet i skolan.

Utomhuspedagogik, ett pedagogiskt förhållningssätt som syftar till växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på upplevelser i autentiska situationer, kan användas som ett komplement till övrig undervisning. Den kan belysa, konkretisera och förtydliga teoretiska modeller, processer, fenomen och sammanhang. Detta innebär en möjlighet att belysa innehållet i olika ämnen där klassrummet utgör en begränsning för elevernas lärande, t.ex. de olika processer som sker och företeelser som finns i natur- och kulturmiljöer.

Inom ramen för regeringens satsning ”Skogsriket – med värden för världen” och i regeringens handlingsplan ”Konkurrenskraft kräver jämställdhet – jämställdhetsstrategi för skogsbrukssektorn”, betonas vikten av jämställdhet samt Skogen i skolan och dess kompetens inom utomhuspedagogik. Undervisning i skogen kan förutom hälsa och välbefinnande även gagna jämställdhet och yrkesval på lång sikt.

Preciseringar

I enlighet med styrdokumentet för förskola, skola och fritidshem ska verksamheterna redan i dag erbjuda friluftsliv. Dessa krav framgår av be-

rörda styrdokument och tillämpas av respektive verksamhet. Följaktligen behandlar denna skrivelse inte ytterligare preciseringar för dessa verksamheter.

Som ett stöd i uppföljningen samt i arbetet med att vidareutveckla friluftslivsmålet om ett rikt friluftsliv i skolan anser vi emellertid att följande preciseringar kan användas. Som framhållits är ett viktigt syfte med preciseringarna att de kan användas i vägledande syfte för arbetet med friluftslivsfrågor på alla nivåer i samhället, och av såväl myndigheter som organisationer. Som preciseringar kan användas att barn och elever inom förskola, skola och fritidshem

- ges goda möjligheter till friluftsliv och utomhusvistelse,
- får kunskaper om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling, och
- att hänsyn tas till individens förutsättningar och behov att få tillgång till ett rikt friluftsliv.

Samordning, genomförande och uppföljning

Hur de statligt uppsatta kraven för verksamheterna genomförs är en fråga för skolans huvudman, rektor och personal. Att granska hur förskolor, skolor och fritidshem följer styrdokumentet är i första hand en fråga för den berörda tillsynsmyndigheten. Av skollagen (2010:800) framgår att kommunen har tillsyn över fristående förskolor och Statens skolinspektion har tillsyn över bl.a. kommunala förskolor samt grundskolor och motsvarande skolformer.

Vi bedömer att Naturvårdsverket efter samråd med Skogsstyrelsen och Skolverket, bör vidare utveckla formerna för målets genomförande och uppföljning. När det gäller utvecklingen inom skolväsendet kan Statens skolverk vid behov bistå Naturvårdsverket med kunskap.

Naturvårdsverket bör redovisa återkommande om utbudet av kvalificerad fortbildning kring friluftsliv, exempelvis utomhuspedagogik och naturvägledning och hur många som deltar i utbildningen. För att särskilt följa upp friluftslivet i kommunerna bör Naturvårdsverket fortsatt genomföra enkätundersökningen Sveriges friluftskommun. Det nationella samverkansprogrammet Skogen i skolan redovisar antalet skolskogar till Naturvårdsverket.

Dessutom kan andra involverade organisationer ta aktiv del i att nå målen genom att genomföra olika delar av åtgärderna. Se även avsnitt 5. Här kan även organisationer som Håll Sverige Rent, Nationellt centrum för utomhuspedagogik, Naturskoleföreningen m.fl. medverka i samarbetet.

Se vidare avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

I fråga om ett rikt friluftsliv i skolan redovisar vi följande insatser.

Inläring ute

I Sverige arbetar Naturskoleföreningen aktivt för att fler förskolor och skolor ska bli bättre på ”att lära in ute”, såväl om naturen som när det gäller skolans alla ämnen. Inom föreningen finns 90 naturskolor som

under år 2010 fortbildade 45 000 lärare och tog emot 225 000 elever. Det kan tilläggas att sedan år 2009 har Naturskoleföreningen i samarbete med Naturskyddsföreningen utbildat över 3 000 lärare i utomhuspedagogik i 46 kommuner inom en satsning som benämns ”Skogen som klassrum”. Fortbildningen fokuserar på skolämnena och kopplar dem till skog, arter och klimat och finansieras med statliga medel genom Svenskt friluftsliv.

Ett annat exempel som spelar en viktig roll i utomhuspedagogiken är Skogen i skolan, ett nationellt samverkansprogram mellan skolan och Sveriges skogliga intressenter, bl.a. Skogsstyrelsen. Inom ramen för Skogen i skolan erbjuds barn och ungdomar i grundskolan vistelser och undervisning i de s.k. skolskogarna, där såväl kunskap om skogen som i t.ex. matematik förmedlas. I undervisningen används speciellt utformad utomhuspedagogik och läromedel har tagits fram.

4.9 Friluftsliv för god folkhälsa

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivet bör vara att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Målet bör innebära att evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Regeringens målformulering sätter fokus på att skapa goda förutsättningarna för fysisk aktivitet i natur- och kulturlandskapet.

Skälen för regeringens bedömning

En viktig utgångspunkt för friluftslivspolitikerna är att fysisk aktivitet och avkoppling stärker folkhälsan. Natur- och kulturlandskapet är en resurs för folkhälsoarbetet i Sverige. Vistelse utomhus samt fysisk aktivitet har starka positiva hälsoeffekter, såväl fysiskt som psykiskt. Friluftsliv och rekreation bör kunna utövas av alla oavsett ålder, bakgrund eller eventuell funktionsnedsättning. Vidare anser vi att det är viktigt att barns naturkontakt och fysiska aktivitet ökar bl. a. genom att barn och elever inom förskola, skola och fritidshem ges goda möjligheter till friluftsliv och utomhusvistelse (se avsnitt 4.8).

Det är viktigt att använda friluftslivet och naturkontakten som en resurs i folkhälsoarbetet. Detta kan ske exempelvis genom planering och fysiska åtgärder men även genom information och kunskapsspridning till olika yrkeskategorier såsom pedagoger, landskapsarkitekter, vårdpersonal, folkhälsoarbetare och lokala, regionala och nationella beslutsfattare.

Genom detta mål tillsammans med övriga friluftslivsmål bedöms goda förutsättningar skapas för ett resultatorienterat utvecklingsarbete för ett friluftsliv som bidrar till en god folkhälsa.

Följande preciseringar kan användas som stöd för genomförandet och uppföljningen av målet om friluftsliv för en god folkhälsa:

- Genomförandet av effektiva insatser följs upp i kommuner. Det följs också upp hur samverkan mellan kommuner (t.ex. folkhälso-samordnare), landsting (t.ex. samordnare för FaR – Fysisk aktivitet på recept) och den ideella sektorn skapar förutsättningar för fler människor att bli eller förbli fysiskt aktiva genom friluftsliv.
- Evidensbaserade indikatorer som belyser sambandet mellan friluftsmiljöer och hälsa etableras.
- Utifrån aktuell forskning sammanställs kunskaper om effektiva metoder och insatser som främjar vistelser i friluftsmiljöer och hälsa. Dessa sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.
- Antalet kommuner som uppnår kriterierna fastställda för Sveriges friluftskommun ökar.

Vi bedömer att de åtgärder och de mått som följer av preciseringarna skapar förutsättningar för att utveckla och följa upp arbetet relaterat till målet att skapa förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. I detta sammanhang kan det också nämnas att mätbara mål och preciseringar inom andra områden, såsom målet i avsnitt 4.2 om starkt engagemang och samverkan även kan bidra till uppföljningen av målet för ett friluftsliv för god folkhälsa.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att vara samordnande myndighet vilket innebär att, i samråd med Svenskt Friluftsliv och berörda myndigheter, stärka kunskapen om, samt följa upp utvecklingen av, friluftslivets betydelse för folkhälsa. Utgångspunkten för Statens folkhälsoinstitut bör vara att dels etablera och följa upp valida indikatorer baserat på preciseringarna, dels göra kunskapsbedömningar samt sprida kunskap om effektiva interventioner till relevanta aktörer innan genomförandet av dessa slutligen följs upp.

Naturvårdsverket bör fortsätta att genomföra enkätundersökningen Sveriges Friluftskommun och ansvarar därmed för uppföljningen avseende hur många kommuner som uppnår kriterierna för Sveriges friluftskommun.

De åtgärder Statens folkhälsoinstitut kan genomföra som samordnande myndighet utgörs av sådana åtgärder som myndigheten har ansvar för enligt sin instruktion. Som framgår av avsnitt 5 anser vi att de samordnande myndigheternas ansvar i de delar som avses här bör formuleras isärskilda uppdrag och/eller regleringsbrev. Se även avsnitt 5 i andra frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

I fråga om friluftsliv för god folkhälsa redovisar vi följande insatser.

Friluftsliv bidrar till positiva hälsoeffekter

Vi framhöll i skrivelsen En folkhälsopolitik med människan i centrum (skr. 2011/12:166) att folkhälsopolitiken bör vara framåtsyftande, stimulerande och inspirerande. Människor bör få möjlighet att själva definiera sin hälsa, att formulera sina eventuella problem och få möjlighet att finna lösningar på dessa. Vidare framhölls att det bör finnas såväl verktyg för den enskilde som samhällseliga förutsättningar för att stödja en sådan utveckling. Av skrivelsen framgår också att ett forum för nationell samverkan för hälsofrämjande bör inrättas. I forumet ingår företrädare för berörda myndigheter, organisationer, branscher och professioner. En viktig och konkret uppgift för detta forum bör vara att pröva förutsättningarna för överenskommelser mellan staten, näringslivet, forskarsamhället och det civila samhället som omfattar gemensamma åtaganden inom området hälsofrämjande.

I skrivelsen redovisades insatser bl.a. inom arbetet för ett hälsofrämjande friluftsliv. Av skrivelsen framgår att friluftslivet bidrar till såväl fysisk aktivitet som upplevelser och återhämtning och att det därför är av stor betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Friluftslivets positiva hälsoeffekter har stor betydelse för såväl den enskilda människan som samhället i stort. I skrivelsen redogjordes vidare för regeringens åtgärder på området för en samhällsplanering för en miljö som möjliggör fysisk aktivitet vilket beskrivs närmare i avsnitten 4.4 och 4.5.

Insatser för att i natur- och kulturområden förbättra tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning redovisas i avsnitt 4.1 och insatser som avser friluftsliv i skolan redovisas i avsnitt 4.8.

4.10 God kunskap om friluftslivet

Regeringens bedömning: Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara att det finns god kunskap om friluftslivet. Målet bör innebära att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Ökad kunskap behövs för samhällets planering och för förvaltning av naturområden. Forskning och statistik om friluftsliv har stor vikt för att öka kunskapen om friluftslivets betydelse för individer, samhälle och naturvård. Bättre kunskap om friluftsliv och natur- och kulturturism kan

också ha betydelse för ekonomisk tillväxt. Det finns behov av långsiktig forskning och av att komplettera statistiken för att bättre motsvara samhällets behov.

Preciseringar

Som stöd i genomförandet och uppföljningen av friluftslivsmålet om god kunskap om friluftslivet anser vi att följande preciseringar kan användas:

- Forskning om friluftsliv stöds på ett sätt som tillvaratar ämnets bredd, skapar bra möjligheter till finansiering och utveckling. En nationell nätverksorganisation är etablerad, angelägna forskningsområden är identifierade och en nationell forskarskola är inrättad. Forskning om friluftsliv uppfattas som en attraktiv karriärväg och svensk friluftsforskning står sig väl internationellt.
- Statistik om friluftslivet finns och är utformad för att motsvara samhällets behov. Statistiska centralbyråns ULF-undersökning (undersökning om levnadsförhållanden) och myndigheternas statistikinsamling har utvecklats för att passa de nya friluftslivspolitiska ambitionerna.
- Berörda myndigheter, organisationer, markägare, kommuner och företag har god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kultur-turism omfattande hela friluftslivspolitikens bredd.
- Forskningsresultat och statistik om friluftsliv kommuniceras aktivt och sätts in i ett större sammanhang.

Samordning, genomförande och uppföljning

Vi avser att ge Naturvårdsverket i uppdrag att vara samordnande myndighet för detta mål.

Berörda myndigheter bör redovisa till Naturvårdsverket kring kunskap och kompetens, kompletterat med enkät- eller intervjuundersökningar med centrala aktörer inom friluftslivet. Naturvårdsverket bör genomföra återkommande utvärderingar av friluftsforskningen och dess kommunikation. Naturvårdsverket bör dessutom genomföra återkommande utvärderingar av statistiken.

Se vidare avsnitt 5 i frågor som rör bl.a. samordning, genomförande och uppföljning.

Insatser

I fråga om god kunskap om friluftslivet redovisar vi följande insatser.

Forskning ger kunskap och underlag

I propositionen Framtidens friluftsliv betonades att forskning om friluftsliv har stor vikt för att öka kunskapen om friluftslivets betydelse för samhället och för naturvården. Det sexåriga nationella forskningsprogrammet Friluftsliv i förändring som startade 2006 avslutas under innevarande vinter. Genom detta forskningsprogram har forskningen om friluftsliv fått ett kraftigt lyft och resultaten från forskningen har bidragit till att ge

underlag för myndigheters arbete med att bevara och utveckla förutsättningarna för friluftslivet i Sverige.

Skr. 2012/13:51

Forskningen har gett kunskap om friluftslivets betydelse för hälsa, för kunskapen om naturen, för förståelsen för miljövard samt för bidraget till regional utveckling i form av naturturism. Vidare har forskningen gett kunskap om friluftslivets störningar och slitage i känsliga områden samt underlag till hur natur för friluftsliv bör planeras, förvaltas och utvecklas.

Forskningsprogrammet är mång- och tvärvetenskapligt och består av ett nätverk av ett 15-tal forskare från sju universitet under ledning av turismforskningsinstitutet Etour vid Mittuniversitetet i Östersund. Naturvårdsverket finansierar forskningsprogrammet med en budget på totalt 34,2 miljoner kronor under 2006–2012.

Genom riksdagens beslut om politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55) har förutsättningar skapats för en helhetssyn på det civila samhället och dess villkor. Det civila samhället lyfts därmed fram som en egen sektor, vid sidan av den offentliga sektorn, marknaden och det enskilda hushållet. Regeringen ser det som angeläget att öka kunskapen om det civila samhällets roll, sammansättning och villkor och har därför inrättat ett tioårigt forskningsprogram och gett i uppdrag till Statistiska Centralbyrån att ta fram förbättrad statistik om det civila samhället. Statistiska Centralbyrån redovisade hösten 2011 en första sammanställning med ny statistik om det civila samhället som gäller de ideella organisationernas ekonomi. För första gången kan därmed det civila samhällets ekonomiska betydelse i samhällsekonomin belysas. Denna sammanställning med fördjupad statistik om det civila samhället kan utgöra underlag för fortsatt utvecklingsarbete i syfte att etablera det civila samhället som ett nytt statistikområde i framtiden. Inom ramen för det tioåriga forskningsprogrammet pågår för närvarande femton forskningsprojekt. Vetenskapsrådet har låtit göra en kartläggning inom vilka områden forskning bedrivs och inom vilka områden forskning saknas.

5 Genomförande, samordning och uppföljning

Regeringens bedömning: Naturvårdsverket bör få samordningsansvar för uppföljningen av de tio friluftslivsmålen med tillhörande rapporter. För varje mål bör det utses en till två samordnande myndigheter. Ansvar och uppdrag bör ses över och förtydligas i t.ex. instruktioner, regleringsbrev eller uppdrag till myndigheter. Länsstyrelsernas arbete med samordning på regional nivå bör stärkas.

Naturvårdsverkets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Friluftslivsmålen är ett stöd för aktörernas friluftslivsarbete. Varje friluftslivsmål berör flera olika myndigheter och organisationer. I avsnitten

4.1 till 4.10 förtydligas ansvaret för att genomföra och följa upp de tio friluftslivsmålen.

Varje mål bör ha en till två samordnande myndigheter. I avsnitten 4.1 till 4.10 föreslår vi myndigheter för såväl uppföljning som utveckling av respektive friluftslivsmål. Ansvaret för måluppfyllelsen bör dock delas mellan samtliga myndigheter som deltar i arbetet. Vi anser att alla involverade myndigheter och organisationer bör ta aktiv del i att nå målen genom att genomföra olika delar av åtgärderna.

Uppföljning bör samordnas med miljömålsuppföljningen och bör redovisas vartannat år med första rapportering år 2015. Arbetet med måluppfyllelse och uppföljning behöver utvecklas kontinuerligt.

I denna skrivelse anges ett antal preciseringar som en hjälp i uppföljningsarbetet. Innebörden av de tio friluftslivsmålen förtydligas genom preciseringarna.

Naturvårdsverket är samordnande myndighet

Som central förvaltningsmyndighet har Naturvårdsverket en viktig roll när de förslag och uppdrag som presenterades i propositionen Framtidens friluftsliv (prop. 2009/10:238) utvecklas, preciseras och genomförs. Detta arbete sker i nära samarbete med andra myndigheter och organisationer.

Naturvårdsverket ska enligt förordningen (2009:1476) med instruktion för Naturvårdsverket verka för att förutsättningarna för friluftslivet bevaras och utvecklas. Naturvårdsverket ska främja en hållbar utveckling med utgångspunkt i den ekologiska dimensionen. I den ekologiska dimensionen ingår att ta hänsyn till värdet av en levande landsbygd och förståelse för hållbart nyttjande och naturbaserad näringsverksamhet samt vikten av människors och djurs markanvändning för den biologiska mångfalden. Det generationsmål och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt ska vara vägledande i arbetet. Vi ser för närvarande över instruktioner, regleringsbrev och uppdrag i syfte att förtydliga ansvaret i friluftslivsfrågor.

Naturvårdsverket driver sedan tidigare ett arbete med myndighetssamverkan för friluftsliv. Detta arbete pågår kontinuerligt och underlättar för alla myndigheter och organisationer att uppfylla målen i samverkan.

Vi bedömer att Naturvårdsverkets arbete med att samordna friluftslivsfrågor på myndighetsnivå bör fortsätta. I propositionen Framtidens friluftsliv fick Naturvårdsverket ett tydligare ansvar bl.a. för samordningen av friluftslivsarbetet i nationella myndigheter. I syfte att kunna kraftsamla i arbetet med att genomföra friluftslivspolitik har vi i regleringsbrevet för 2011 och 2012 stärkt Naturvårdsverkets roll och förtydligat Naturvårdsverkets uppdrag att samordna friluftslivet på myndighetsnivå. Vidare har vi i dag beslutat att i instruktionen för Naturvårdsverket förtydliga verkets ansvar för samordning och samverkan med såväl myndigheter som andra berörda aktörer.

Naturvårdsverket får samordningsansvar för uppföljningen av de tio målen inom friluftslivspolitik med tillhörande rapportering. Naturvårdsverkets redovisningar görs i samråd med berörda myndigheter. Naturvårdsverket behöver samverka med och få underlag från de myndigheter som har ett ansvar i friluftslivsfrågor. I de berörda myndighet-

ernas instruktioner eller andra styrdokument bör det framgå att dessa ska bistå Naturvårdsverket med det underlag som verket behöver för uppföljningen av friluftslivsmålen.

Samverkan består av tre delar – myndighetsmöte, tio nätverk för friluftsliv och tankesmedjan för friluftsliv. Naturvårdsverket återrapporerar till regeringen och redovisar hur arbetet med samordningen av berörda myndigheters friluftslivsarbete utvecklas, liksom samverkan med andra aktörer såsom friluftslivsorganisationerna.

Delat ansvar för genomförande och uppföljning

I propositionen Framtidens friluftsliv underströks att ett stort antal myndigheter har delansvar inom friluftslivet och bör vara involverade och ta ansvar för friluftslivets arbete och utveckling. Ansvaret innebär att varje myndighet inom sitt verksamhetsområde ska verka för att friluftslivsmålen nås.

Till varje mål avser vi följaktligen att utse en till två samordnande myndigheter som inom sina respektive verksamhetsområden har ansvar för att

- samordna arbetet med övriga myndigheter och organisationer som berörs,
- tillsammans med övriga myndigheter och organisationer genomföra åtgärder för att nå målet och utveckla frågan inom sitt område, och
- följa upp arbetet och lämna redovisning till Naturvårdsverket.

Uppföljningen bygger på att de samordnande myndigheterna gör en bedömning av hur friluftslivet utvecklas. Varje samordnande myndighet bör ha ansvar för bedömningen av ”sitt” mål. I myndigheternas ansvar ingår att genomföra mätningar eller att samla ihop andra myndigheters eller organisationers statistik för att kunna bedöma möjligheten att nå respektive friluftslivsmål med stöd av dess preciseringar. En enkel sammanfattning av bedömningen kan omfatta bl.a. hur tillståndet och utvecklingen ser ut för det aktuella målet och om målet bedöms vara nått 2020 med de styrmedel som i dag är planerade eller beslutade. I de fall målet inte bedöms nås bör myndigheterna bedöma inom vilka områden och vilka insatser som behövs för att nå målet.

Berörda myndigheter bör redovisa tillståndet, utvecklingen och behov av åtgärder till den samordnande myndigheten. Vi vill framhålla möjligheterna av att samma grundmaterial kan användas till uppföljningen av flera friluftslivsmål. Detta gäller exempelvis Boverkets enkätundersökning om uppföljningen av miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och Naturvårdsverkets årliga enkätundersökning Sveriges Friluftskommun av hur landets kommuner arbetar med det lokala friluftslivet.

Myndigheterna bör samråda med och hjälpa Naturvårdsverket med de underlag som behövs vid den samlade uppföljningen och utvärderingen av målen. Bedömningen lämnas till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket bör få i uppdrag att sammanställa uppföljningen och rapportera till regeringen.

Följande myndigheter bör ha ansvaret för genomförande och uppföljning av friluftslivsmålen: Boverket, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut och Tillväxtverket.

Vidare bör följande myndigheter medverka i genomförande och uppföljning av friluftslivsmålen vid behov, exempelvis med att bistå med kunskap och information och genom medverkan i myndighetsnätverket: Boverket, Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), Havs- och vattenmyndigheten, Konsumentverket, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statistiska centralbyrån, Skogsstyrelsen, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens fastighetsverk, Statens folkhälsoinstitut, Statens jordbruksverk och Tillväxtverket.

Vi bedömer att myndigheternas ansvar och uppdrag bör ses över och där så bedöms relevant förtydligas i uppdrag och regleringsbrev. Arbetet med översyn påbörjades i Regeringskansliet under 2010. Beredning fortgår i dessa frågor i syfte att genomföra ytterligare förändringar 2013.

Friluftslivsmålen har tagits fram i samverkan med andra aktörer, t.ex. intresse- och ideella organisationer, som Svenskt Friluftsliv och Sveriges Kommuner och Landsting. Vi anser att denna breda samverkan bör fortsätta bl.a. genom att involverade organisationer fortsätter ta aktiv del i att nå målen genom att genomföra olika delar av åtgärderna.

Genomförandet på regional nivå stärks

De tio nätverken, där länsstyrelserna ingår, har arbetat i drygt ett år men främst på nationell nivå. Av Naturvårdsverkets rapport 6476 framgår att en av utmaningarna för friluftslivspolitikens genomförande är samordningen på regional nivå. Kommunerna efterfrågar samordning på regional nivå och stöd från regionala och nationella myndigheter. Om inte länsstyrelserna kan genomföra det arbetet, kan det medföra att kommunerna får svårare att genomföra friluftslivspolitikerna lokalt.

Vi anser att länsstyrelsernas roll som samordnande och vägledande bör stärkas. Även andra regionala aktörer som sköter samordning och vägledning är tänkbara.

I propositionen Framtidens friluftsliv bekräftade vi att länsstyrelserna har ansvar för att stötta kommunerna i friluftslivsarbetet. Vi har därför sett över frågan om samordning på regional nivå för att tydliggöra länsstyrelsernas roll. I regleringsbrevet för 2013 har vi uppdragit åt länsstyrelserna att i genomförandet och uppföljningen av de tio friluftslivsmålen redovisa till Naturvårdsverket hur länsstyrelserna samordnar och vägleder kommunerna. Redovisningen ska ske i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar.

Relation mellan friluftslivsmålen och miljö kvalitetsmålen

De föreslagna målen för friluftslivet utgör en komplettering till de preciseringar om friluftslivet som finns i flera av miljö kvalitetsmålen. Naturvårdsverket har ett samordningsansvar för såväl miljömålsuppföljningen som uppföljningen av friluftslivsmålen. Naturvårdsverket har därmed ansvar för att samordna uppföljningarna av målsystemen och säkerställa att uppföljningen blir effektiv och entydig.

Även de myndigheter som har ansvar att samordna uppföljningen av ett eller flera miljö kvalitetsmål, eller ett eller flera friluftslivsmål har ansvar för att samordna uppföljningen av en viss målsättning, om friluftslivsmål och miljö kvalitetsmål överlappar.

Förslaget till uppföljning bygger i huvudsak på de mätinstrument som finns tillgängliga i dag. Uppföljningen skulle kunna utvecklas att bli mer ändamålsenlig och ge större stöd till friluftslivspolitiken. En grundförutsättning för en lyckad uppföljning är en nollmätning. Friluftsliv i förändring, Statistiska centralbyrån och Naturvårdsverket har tagit fram förslag till hur man kan utforma forskning och statistik för friluftslivet.

Vi avser att se över frågan om hur relevant underlag och statistik kan tas fram för att ge större stöd till friluftslivspolitiken.

Förteckning över remissinstanserna

Boverket, Centrum för naturvägledning, Cykelfrämjandet, Friluftsförbundet, Friluftsliv i förändring, Friskis och Svettis, Fyrbodals kommunalförbund, Havs- och vattenmyndigheten, Hembygdsförbundet, Högskoleverket, Jordbruksverket, Jägareförbundet, Konsumentverket, Korpen, LRF, länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Skåne, Gotlands, Blekinge, Gävleborgs, Hallands, Jönköpings, Kalmar, Kronobergs, Södermanlands, Uppsala, Värmlands, Västerbottens, Västernorrlands, Västra Götalands, Örebro, Östergötlands, Stockholms, Västmanlands och Norrbottens län, Myndigheten för handikappolitisk samordning (Handisam), Naturhistoriska riksmuseet, Naturskoleföreningen, Naturskyddsföreningen, NCFÖ Örebro universitet, Region Skåne, Riksantikvarieämbetet, Riksförbundet Hälsofrämjandet, Riksförbundet Sveriges 4 H, Riksidrottsförbundet, Statistiska centralbyrån, Skogsstyrelsen, Skogsällskapet, Skolinspektionen, Skolverket, Skärgårdsstiftelsen i Stockholm, Sveriges lantbruksuniversitet, Sportfiskarna, Statens fastighetsverk, Statens folkhälsoinstitut, Sveaskog, Svenska Botaniska föreningen, Svenska Brukshundklubben, Svenska Båtunionen, Svenska Cykelsällskapet, Svenska Fjällklubben, Svenska Folksportförbundet, Svenska Frisksportförbundet, Svenska Gång- och Vandringsförbundet, Svenska Kanotförbundet, Svenska Kennelklubben, Svenska Klätterförbundet, Svenska Livräddningssällskapet, Svenska Orienteringsförbundet, Svenska Scoutrådet, Svenska Skridskoförbundet, Svenska Turistföreningen, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Kultur- och Fritidschefers förening, Sveriges Ornitologiska Förening, Tillväxt Norra Bohuslän, Tillväxtverket, Ungdomsstyrelsen, Världsnaturfonden WWF och Sveriges 290 kommuner.

Därutöver har ett antal privatpersoner getts tillfälle att yttra sig.

Miljödepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 20 december 2012

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Larsson, Hägglund, Carlsson, Borg, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt, Ek, Löf, Enström

Föredragande: statsrådet Ek

Regeringen beslutar skrivelse 2012/13:51 Mål för friluftslivspolitiken